

19: 54	18: 39	ירושלים
19: 56	18: 54	ת"א
19: 57	18: 46	חיפה
19: 55	18: 56	באר שבע

איילי של צהלה

פרשת "תזריע-מצרע"

פרשת "תזריע - מצורע" עוסקת רובה בענייני נגעים, מצורעים וטהרתם, אך תחילתה דווקא בדיני היולדת: **"וַיִּזְדַּבֵּר ה', אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לֵאמֹר, אִשָּׁה כִּי תִזְרֶיעַ, וַיִּלְדָּה זָכָר--וַטְמְאָה שְׁבַע יָמִים, כִּימֵי נְדַת דְּוָתָהּ תִטְמָא. וּבַיּוֹם, הַשְּׁמִינִי, יִמּוֹל, בְּשָׂר עַרְלָתוֹ."** (י"ב, א'-ג')

קובע התלמוד (ברכות דף ס' עמוד א) :

"איש מזריע תחלה - יולדת נקבה, אשה מזרעת תחלה - יולדת זכר שנאמר (ויקרא יב) אישה כי תזריע וילדה זכר". קביעה מדעית זו שנמסרה לנו מאבותינו, אושרה רק בעשורים האחרונים ע"י המדע שמצא קשר ברור בין ההתנהגות בשעת ההפריה לבין קביעת מינו של הילוד.

עוד מצווה אותנו תורתנו הקדושה, שיש לקיים את המילה ביום השמיני. מדוע דווקא ביום השמיני? מתברר, שויטמיני הנדרש ליצור פרוטורומבין (חלבון הנוצר בכבד) המהווה חומר בסיסי להיווצרות גורמי קרישה המסייעים בקרישת הדם, אינו נוצר בכמות מספקת עד היום השביעי בחיי התינוק. כמות הפרוטורומבין ביומו השלישי של התינוק היא רק כ- 30 אחוז מן הכמות הנורמאלית. כל ניתוח שיבוצע בילד באותו יום, עלול לגרום שטף דם חמור. המחקר מצא כי הפרוטורומבין מגיע ביום השמיני לרמה הגבוה מהרמה הנורמאלית, ולאחר יום הוא יורד ומתייצב.

התורה חייבה כל יהודי לעשות במשך חייו, "ניתוח" אחד בלבד הדורש קרישת דם טובה, וייעדה לכך יום שרק כעת מתגלה למדע שהוא המתאים ביותר בחיי האדם לביצוע הניתוח - היום השמיני, אשר בו יצר הבורא יתברך את המצב הטוב ביותר לצורך החלמה.

עובדות אלה, "אשה מזרעת תחלה - יולדת זכר", וחיוב התורה לביצוע המילה ביום בו הפרוטורומבין מגיע לרמה הגבוה מהרמה הנורמאלית, שהיו ידועות לחז"ל, הן עוד הוכחה למחפשים הצדקות למקורה של תורתנו הקדושה. אולם שואל הרמב"ם: אם כך, מדוע לא נדחתה המילה לגיל שנה? הרי בגיל שנה, ואף מאוחר יותר, מערכות גופו של הרך הנולד בשלות יותר לעמידה בפני "ניתוח"? ועונה, שתורתנו הקדושה קבעה את המילה ליום השמיני, היום הראשון הבטוח לצורך החלמה, לפי שעדיין לא התחזק רגש האהבה והחיבה של ההורים כלפי התינוק, שכן, אינה דומה אהבת אב ואם אל תינוק בן יומו כאהבתם אותו בגיל שנה, וככל שגדל פרק הזמן שהם מגדלים אותו, כך גדלה אהבתם וחיבתם אליו. לפיכך, לו הייתה מצות המילה נדחית לגיל שנתיים ושלוש, כי אז היה מקום לחשוש לביטול מצוות המילה מחמתל האב ואהבתו לבנו.

על מצוות המילה כתב **הספורנו** (בראשית י"ז), שברית זו בבשרנו צריכה להזכיר לנו כל העת שאנו עבדי של האלוקים וכי תמיד עלינו ללכת בדרכיו, ממש כמו בימים עברו, שהיו בעלי עבדים יוצרים סימן כלשהו בגוף עבדיהם לוודא שהם לעולם לא יברחו. ואילו בעל **הפני מנחם מגור** ז"ע אמר פעם לאחר ברית שנתקיימה בבית מדרשו: "ביום השמיני ימול בשר ערלתו" - את 'ערלת הבשר' מלין ביום השמיני בלבד, אולם את 'ערלת הלב' - וימלתם את ערלת לבבכם", יש למול כל ימי חייו!

ואמרו חכמים במדרש, שמצוות המילה היא תנאי לירשת הארץ: "אם מקיימים בני את המילה - הם נכנסים לארץ, ואם לאו - אי נכנסים לארץ". ולכן נצטוו יהושע למול את ישראל לפני כיבוש הארץ. במשך ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא מלו עצמם, אבל כשנכנסו לארץ אמר להם יהושע: "מה אתם סבורים שאתם נכנסים לארץ ערלים?!" ואומר הרב תומר אנגלסמן: עובדה היסטורית מעניינת היא, שכל עם שבניו אינם נימולים אינו מסוגל להיקלט בארץ ישראל. אך לעומת זאת בניו של ישמעאל שמלים עצמם יש להם אפשרות להיות בארץ זמן מסוים. וכבר **בזוהר** נאמר (וארא, קכ"ח, רב-רג) שעתידים בני ישמעאל לשלוט על הארץ הקדושה זמן רב, בשעה שתהיה ריקה ושוממה, וזאת מפני שישמעאל נימול, והם יעכבו את בני ישראל מלשוב למקומם. למרות זאת אין מה לדאוג שכן הזוהר מוסיף ומרגיע, שמפני שהמילה שלהם ריקה בלי שלמות (הם אינם מלים ביום השמיני וישנן עוד הלכות מילה שאינם מקיימים) ולכן גם הארץ תהיה תחתיהם ריקה ושוממה. וסוף שיזכו בה ישראל שימלתם שלימה.

ולא מקרה הוא, שמצווה זו מתקיימת בהידור רב על ידי כל ישראל, ללא הבדל בין הזרמים השונים, דבר המעיד כמאה עדים, על היחס האמתי של כל יהודי אל התורה והאמונה בה.

כאמור, כמעט לכל אורכה, עוסקת פרשתנו בדיני המרובים של הצרעת. חז"ל אומרים, כי נגעים אלה שהתורה מרבה לעסוק בהם, ומכנה אותם במושג הכללי של צרעת, באים על האדם מאת ההשגחה, כסימני התראה או עונש מיוחד, ואף על פי שפרשה זו עוסקת בנגעי גוף, בגדים ובתים, היא רומזת לנגעי הנפש. הקישור בין צרעת לבין לשון הרע, מגיע כמובן מתוך פרשת מרים הנביאה, בה מסופר שהיא דיברה באחיה משה רבנו לשון הרע - "על-אדות האִשָּׁה הַכִּשִּׁית אֲשֶׁר לָקַח" (במדבר י"ב, א') ובגלל זה נענשה בצרעת שדבקה בה שבעה ימים. על כן, הגיעו חז"ל למסקנה: "כל המספר לשון הרע נגעים באים עליו" (מסכת ערכין ט"ו).

ודרשו חכמינו ז"ל: "זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו" וגו' (יד, ב) - "תורת המוציא רע"

דרש **רבי ישראל סלאנטר** ז"ע - למה נסמכה פרשת "תזריע", שרוב רובה עניני נגעים ומצורעים, לפרשת "שמיני" שרוב רובה עניני מאכלות אסורות? אלא, משום שהנגעים באים בעיקר על עוון לשון הרע. צא וראה: בעוד שרוב בני אדם נוהרים באכילת מאכלות אסורות ובודקים כראוי שלא יבלעו חלילה תולעת קטנה, הרי מאידך, אין הם נוהרים בכבודו של הזולת ואיש את רעהו חיים בלעו במלתעות הלשון הרע. לפיכך **לאחר שהתורה למדה אותנו בסוף פרשת שמיני מה אסור ומה מותר להכניס אל הפה, מלמדת אותנו התורה בפרשת תזריע, מה מותר ומה אסור להוציא מן הפה.**

הסיפור הבא התרחש בבית הכנסת 'אלגריבא' אשר באי ג'רבא, טוניס. רבים מכירים את אותו בית כנסת עתיק, המקודש בקרב כל יהודי צפון אפריקה. ויהי ביום אחד, ואחד מילדי הקהילה פלט מילים שאינן ראויות בבית הכנסת, וקולו הגיע לאוזני כמה מהמתפללים. מעבר למעשה החמור גופא, היתה בו גם השפעה שלילית על שאר ילדי בית הכנסת. כאשר ארע המקרה, ידעו המתפללים שיש להם כתובת ששטפל בביעה, שקיימת סמכות חזקה שבכוחה לגרום שמעשה חמור כזה שוב לא יישנה. אחדים מהם ניגשו וסיפרו זאת לרב בית הכנסת, ה"ה הגאון רבי מכלוף עידן זצוק"ל, ששימש כרב ודיין באי ג'רבא.

תכף זימן הרב בפניו את אביו של הילד הסורר, ודרש וחקר אודות מעשה בנו. האב לא הכחיש את המעשה והמתין למוצא פי הרב. "אלף פרנק לטובת בית הכנסת" פסק הרב. המטבע הצרפתי נסחר במדינה מאז שהצרפתים הכניסו את טוניס תחת חסותם לפני כמאה ושלושים שנה. כאשר שמע האב את הסכום הגדול, נפלו פניו והוא ניסה לעמוד על המקח. "כבוד הרב, מדוע כל כך הרבה? האם הקנס אינו מעל ומעבר?" בלית ברירה נאלץ הרב לומר לו דברים שקודם לכן נמנע מלומר. חכמינו במסכת סוכה דף נ"ו ע"ב מביאים פתגם שגורר בפי האנשים, והוא: "שותא דינוקא בשוקא", הדיבורים שהבן מדבר בשוק, נשמעו באוזניו או מאביו או מאמו. באמצעות מימרה זו מסבירים חז"ל מדוע הצדק הוא להעניש את הוריה של מרים בת בילגה בעקבות ביזוי המקדש שעשתה בתם.

אחת הפנים היפות של יהדות טוניס קשורה לכבוד שהם רוכשים למעמדו של רב הקהילה. וכך קיבל על עצמו האב את הדין, ומיד ניגש לגבאי בית הכנסת ושלשל בידיו את סכום הקנס הגדול. הגבאי העניק לו קבלה רשומה על שם הילד, עמה מיהר האב אל הרב כדי להראות לו שקיים את גזר הדין בשלמות.

במשך כמה שנים שמר האיש על הקבלה, וכאשר גדל בנו מסר אותה בידיו. כאשר העניק לו את הקבלה, הסביר לו שמטרתו שהוא לא ישכח לעולם על מה ולמה קנסו אותו בסכום עתק זה. "אני מבקש ממך", אמר האב בהתרגשות גוברת, "לא רק להישמר בעצמך מדיבורים לא טובים, אלא גם אם תיקלע למקום בו נשמעים ניבולי פה או מילים לא טובות - תברח משם מיד".

הבן המשיך לגדול, ובמשך כל השנים שמר מכל משמר על הקבלה היקרה, על הצוואה הפרטית שלו שעלתה לא פחות מאשר אלף פרנק.

עוון לשון הרע ורכילות, הן מן העברות הרווחות ביותר בקרב בני האדם בחיי היום יום ורבים נכשלים בהם בקלות ראש, מבלי שהם משערים את הנזק הנפשי שהם גורמים לזולתם.

וכך כתב הרמב"ם (הלכות דעות, פרק ז, הלכה ג):

"אמרו חכמים שלש עבירות נפרעין מן האדם בעולם הזה ואין לו חלק לעולם הבא: עבודת כוכבים, וגילוי עריות, ושפיכות דמים – ולשון הרע כנגד כולם. ועוד אמרו חכמים: כל המספר בלשון הרע כאילו כופר בעיקר, שנאמר: "אֲשֶׁר אָמְרוּ לְלִשְׁנֵנוּ נִגְבֵּיר שְׁפָתֵינוּ אֶתְנוּ מִי אֶדוֹן לָנוּ." ועוד אמרו חכמים: שלשה לשון הרע הורגת: האומרו, והמקבלו, וזה שאומר עליו – והמקבלו יותר מן האומרו."

אם האדם מתגבר על עצמו וכולא את הלעג או את השנייה ה"מדגגת" בקצה לשונו, הריהו מוכיח, כי הוא **גיבור הכובש את יצרו**, ושכלו מתגבר על תשוקתו. וכותב על כך **הגאון מוילנה** זצ"ל באיגרתו הידועה אל בני ביתו ("איגרת הגר"א"):

"בכל רגע ורגע שאדם חוסם את פיו, הוא זוכה לאור הגנוז, שאין כל מלאך ובריה יכולים לשער... כי הפה קדש קדשים..."

"והוא אל-אֶהְרֹן הַכֹּהֵן, או אֶל-אֶחָד מִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים." (יג, ב)

בפרשה הקודמת קראנו: "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-אֶהְרֹן, קִרְבְּ אֶל-הַמִּזְבֵּחַ...". ומפרש שם רש"י: שהיה אהרון בוש וירא לגשת, אמר לו משה: למה אתה בוש לכך נבחרת. ואמר **הארי הקדוש**: לכך נבחרת - בגלל שיש בך בושה וענווה.

בפרשתנו כתוב: "אָדָם, כִּי-יִהְיֶה בְעוֹר-בְּשָׂרוֹ שָׂאת או-סִפְחַת או בְּהֶרֶת, וְיִהְיֶה בְעוֹר-בְּשָׂרוֹ, לְנִגַע צָרַעַת--וְהוּבָא אֶל-אֶהְרֹן הַכֹּהֵן, או אֶל-אֶחָד מִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים." (יג, ב), ואומרים חז"ל: אמרה התורה: יבוא המצורע, שהרבה שנהא וקטטה בעולם, והוציא שם רע על חברו לפני אהרון הכהן בעל מידת הענווה, שעליו אומרת המשנה באבות: "אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה", ויודרך אותו כיצד לשנות את מידותיו הרעות ולשפרן, ילמדו לחדול מגאוותו וממעשיו הרעים ויורה לו הדרך בה ילך והמעשה אשר יעשה ובכך ירבה אהבה ואחוה, שלום ורעות בעולם – ושב ורפא לו!

ואמר **המהר"ל**: כתוב בתלמוד [תענית ז, א], "אמר רבי הושעיה: למה נמשלו דברי תורה לשלשה משקין הללו: מים, יין וחלב? שנאמר (ישעיהו נה, א): "הוֹי כָּל-צִמָּא לְכוּ לַמַּיִם", וכתוב (שם): "וּלְכֹו שִׁבְרוּ בְּלוֹא קֶסֶף וּבְלוֹא מַחִיר, יֵינן וְחֶלֶב.", לומר לך: מה שלשה משקין הללו אין מתקיימין אלא בפחות שבכלים, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה עליו"

ואכן יש לשאול: מדוע לא יכולים היין והחלב להשתמר בכלי כסף וזהב? התשובה לכך היא כיוון שלמתכות יש תכונה שהם מפרישים הפרשה עצמית משלהם – זיעה מסוימת, הגורמת לשינוי שלא לטובה במרכיבים הטבעיים של הנוזלים הללו שיכולה לגרום להחמצתם. לעומת זאת לכלים הפשוטים כגון חרס או זכוכית אין הפרשה עצמית, והם אינם מחוללים שינוי בנוזל הנכנס לתוכם.

רבי הושעיה ממשיך את האדם בעל הענווה לפחות שבכלים, ומסביר המהר"ל: כדי להשיג את מעלת התורה, על האדם להיות ענו מאוד בעני עצמו. אדם שהוא בעל גאוה – שיש לו דעה משלו וחושב עצמו לחכם גדול, גאוותו משפיעה על התורה שלמד כמו המתכת המפרישה והגורמת לשינוי שלא לטובה! ואנו איננו רוצים שום שינוי בתורת ה' יתברך – "תורת ה' תמימה", ולכן אדם שלא מחשיב את עצמו והוא ענו, יהיה כלי מתאים להכיל ולשמור את התורה בקרבו כפי רצון השם יתברך.

"וְהָצְרִיעַ אֲשֶׁר-בוּ הִנֵּג, בְּגִדְיו יִהְיוּ פְרָמִים וְרָאשׁוֹ יִהְיֶה פְרוּעַ, וְעַל-שִׁפְסָם, יַעֲטֶה; וְטָמֵא טָמֵא, יִקְרָא. כָּל-יָמֵי אֲשֶׁר הִנֵּג בוּ, יִטָּמֵא--טָמֵא הוּא: בְּדָד יֵשֵׁב, מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ." (י"ג, מ"ה- מ"ו)

אמרו חז"ל: מה נשתנה מצורע משאר טמאים, שאמרה תורה "בדד ישב מחוץ למחנה מושבו"? אלא הואיל והוא הבדיל בלשון הרע בין איש לאשתו, ובין איש לרעהו, אף הוא יובדל, לפיכך אמרה תורה בדד ישב (ערכין טז):

גם בפסוק "טמא טמא יקרא" ישנה "מדה כנגד מדה":

כשם שנהגה הוא לגלות קלונם של אנשים בפרהסיא, כך עליו לגלות קלונו שלו.

מסופר, שפעם נסע המשגיח **רבי יחזקאל לוינשטיין** זצ"ל במונית בשבוב מהלוויה, ואליו התלווה גם תלמידו רבי משה ברנשטיין זצ"ל. נהג המונית היה יהודי חילוני מבוגר שנולד באחת מעיירות אירופה, והבין אידיש, הוא התעניין אצל הנוסעים לגילו של הנפטר, והשיבוהו שנפטר בן כמאה שנים.

התלהב הנהג והחל לספר שבעיירתו היו רבים נפטרים בגיל שיבה, הוא המשיך להסביר שהדבר נבע מהעובדה שהפירות והירקות היו יותר בריאים שלא כמו גידולי זמננו...

היסה אותו המשגיח הגר"י לוינשטיין ואמר לו: "בעיירה שלך יהודים היו רחוקים מכל הוויות העולם. הם לא שמעו כל כך הרבה חדשות וממילא לא דיברו הרבה לשון הרע, רכילות והוצאת שם רע, לפיכך האריכו ימים כמו שכתוב "מי-הָאִישׁ, הַחֶפֶץ חַיִּים; אֲהֵב יָמִים, לְרָאוֹת טוֹב. נֶצֶר לְשׁוֹךְ מָרָע; וְשִׁפְתָיֶדָּ, מִדְבַר מְרָמָה..."

מפאת חטאי הדיבור, הנפש נטמאת, וצרות פוקדות אותה ואת בית הקיבול שלה – הבית, הבגד וגוף האדם. ועל כך אומר שלמה המלך (משלי כ"א, ג): "שִׁמְר פִּי וּלְשׁוֹנוֹ שִׁמְר מִצְרוֹת נַפְשׁוֹ."

אם אדם לא מתנהג כראוי ח"ו אזי בתחילה באים נגעים **לביתו**, אם לא תיקן מעשיו באים נגעים **בבגדיו**, ואם גם אז לא תיקן מעשיו באים נגעים **בגופו**. העיר על כך בעל **היכלי יקר** ואמר, ששלושת הדברים הללו – בית, בגדים, ועור, הינם סוגי כיסויים לאדם:

א. הבית – בא לכסות עליו מפני גשמים רוחות וכדומה.

ב. הבגדים – מכסים עליו מפני קור לכלוך וכדומה.

ג. העור – מכסה על מערכות גופו ובשרו של האדם שלא יפגעו.

נמצאנו למדים שיש אפשרות ביד אדם להינצל מייסורי הגוף. רק אם ישכיל להבחין בעונשים קלים הפוקדים את ממונו, וישוב בתשובה - לא יאלץ לסבול עונשים חמורים. והסביר **הבעל שם טוב זי"ע**: החכם, כשבאה עליו איזה מצוקה, אינו מביט מי ומי הם הגורמים למצוקתו, כי יודע הוא שהמה רק שליחי השי"ת, ולכן פונה אל השי"ת בעצמו ושב אליו בכל נפשו ומאודו ומתחנן לפניו לבטל מצוקותיו, ואז השי"ת שומע אל צעקתו, ומקבל תשובתו, ומושיעו מכל צרותיו.

מה שאין כן הכסיל, התולה את כל מצוקותיו בגורמים אקראיים הנראים לעין, ומשתדל למנוע מהם את היכולת לפגוע בו, אך אינו מבין כי לולא רצון השי"ת אינם יכולים להרע לו כלל.

אמרו חז"ל (מנחות מ"ג ע"ב): "ת"ר חביבין ישראל שסיבבן הקב"ה במצות (א). תפילין בראשיהן ותפילין בזרועותיהן (ב). וציצית בבגדיהן (ג). ומזוזה לפתחיהן"

המגלה עמוקות לומד מגמרא זאת שהאדם נזקק לשולת דברים אלו: תפילין, ציצית ומזוזה, בכדי לתקן ולשמור על שלושת סוגי הכיסויים המסייעים לאדם בחייו: תפילין – לגוף, ציצית – לבגדים, מזוזה – לבית. ומביא לכך רמז מהפסוק "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַמִּצְוֹת", שאותו דורש המדרש - ושמרתם את המצוות, והרמז נמצא בראשי התיבות **מצות** – מזוזה **ציצית** ותפילין, שאם האדם יקיימם וישמרם, יזכה לשמירה בכל התחומים.

"**זאת, התורה, לכל-נגע הצרעת, ולנתק.**" (י"ד, נ"ד). אמר **דגל מחנה אפרים**: "**זאת, התורה,** – העיסוק והלימוד בתורה, רפואה שלמה היא **"לכל-נגע הצרעת, ולנתק"** – לכל המחלות ולכל המיחושים, כדברי חז"ל (עירובין נד): "חש בראשו יעסוק בתורה... חש בכל גופו יעסוק בתורה."

לסיכום: בעת מורכבת זו, לכולנו יש המון מה לומר, בשיא החריפות, על כולם, על ארגוני המורים, על הפוליטיקאים, וכמובן על כל בני המשפחה שאיתם אנחנו סגורים בבית כעת. הכי קל לצעוק, לדבר בצורה בוטה. הכי קשה לשלוט בכלי הנשק הקטלני שקיבלנו – כוח הדיבור.

פרשני המקרא מציגים בפרשתנו כלים להתמודד עם הכח האדיר שבידנו: הם מסבירים שהדיבור צריך להיות סופו של תהליך, ולא תחילתו. שצריך לחשוב היטב לפני שפותחים את הפה, ולהצליח לשלוט בכוח האדיר הזה.

בימים צפופים אלה זה קשה במיוחד. מי לא רוצה להתפרץ, להעליב ולצעוק, אפילו כמה פעמים ביום? פרשת השבוע היא תזכורת שנתית לכך שנימוס, דרך ארץ, מחשבה שנייה ואפילו שלישית לפני שמדברים או כותבים משהו – הם הבסיס. הרב שלמה וולבה זצ"ל כתב פעם שאנחנו מתאמצים מאוד ללמד תינוק לדבר, אבל לא משקיעים אחר כך מחשבה בללמד את עצמנו גם לשתוק...

לע"נ אסתר מזרחי בת יחזקאל וכתון ז"ל

נלבי"ע ב' טבת ה'תש"פ. ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ ר' יצחק ב"ר נסים מזרחי ז"ל

נלבי"ע י"ח תשרי ה'תשס"ט. ת.נ.צ.ב.ה.